

Raport z diagnozy potrzeb osób uciekających przed wojną w Ukrainie

Część 2. Perspektywa społeczności ukraińskiej w Polsce

Raport jest efektem złożonej diagnozy i badań jakościowych prowadzonych przez Fundację Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego w 2022 i 2023 roku w ramach realizacji projektu „Biblioteka dla wszystkich. Różni. Równi. Ważni”. Dotyczy sytuacji dzieci i młodzieży ukraińskiej oraz ich opiekunów w kontekście wyzwań edukacyjnych, społecznych i bytowych związanych z koniecznością emigracji w związku z wojną w Ukrainie.

Badanie pokazało przede wszystkim, jak zróżnicowane są potrzeby dzieci i młodzieży ze względu na wybraną ścieżkę edukacji. Szczególnie wymagająca jest sytuacja dzieci uczących się równolegle w systemie polskim i ukraińskim. Wybór szkoły jest trudny: osoby z Ukrainy mają nadzieję na szybki powrót do ojczyzny, ale jednocześnie pragną stabilności i chcą budować i dobre relacje w Polsce, która stała się drugim domem. Z kolei dzieci uczące się wyłącznie zdalnie w szkole ukraińskiej online często mierzą się z samotnością, wyobcowaniem i wycofują się z relacji rówieśniczych. Wybór wyłącznie polskiej szkoły również nie jest pozbawiony wad. Szczególnie młodsze dzieci tracą kontakt z językiem ukraińskim, nie potrafią pisać i czytać w rodzimym języku.

Raport jest wynikiem badań jakościowych w postaci 80 wywiadów z osobami reprezentującymi urzędy, 93 wywiadów z pracownikami organizacji pozarządowych oraz 142 wywiadów z osobami z Ukrainy. Zastosowano również metodę gromadzenia anonimowych wypowiedzi w postaci tzw. „gadających ścian”(w 43 miejscowościach w Polsce). Jest to w świetle naszej wiedzy największe jak dotąd badanie jakościowe poświęcone omawianej tematyce.

Najważniejsze wnioski dotyczące dzieci i młodzieży:

- Kluczowe znaczenie dla sytuacji dzieci/młodzieży ma typ szkoły, w której się uczą.
- Osoby realizujące równolegle program polskiej i ukraińskiej szkoły są przemęczone, zarówno fizycznie, jak i emocjonalnie.
- Określenie „nauka w ukraińskiej szkole online” okazało się pojemnym „parasolem”, pod którym mieszczą się bardzo różnorodne formy uczenia się.
- Alarmująca jest sytuacja najmłodszych uczniów - dzieci tracą kontakt z własnym językiem, pierwsze litery pisały już po polsku, a w ojczystym języku nie czytają i nie piszą.
- Dobrą wiadomością jest to, że coraz więcej osób spędza po szkole czas z rówieśnikami i rówieśniczkami w grupach polsko-ukraińskich. Wcześniej dzieciom i młodzieży nawiązanie bliższych relacji rówieśniczych sprawiało dużą trudność.
- Niestety zdarza się również odtrącanie czy dokuczanie przez rówieśników i rówieśniczki w szkołach. Potrzeba wsparcia w edukacji międzykulturowej i budowaniu dobrych relacji w grupach. Problem dotyczy zwłaszcza młodzieży.

- Zarówno dzieci, jak i młodzież, bardzo potrzebują wsparcia psychologicznego. Doświadczenia traumy wojny i konieczności emigracji są potęgowane poprzez konieczność przejmowania przez dzieci i młodzież obowiązków osób dorosłych, takich jak opieka nad młodszym rodzeństwem (kosztem np. uczęszczania do szkoły), bycie tłumaczem/tłumaczką dla swoich opiekunów etc. Ogromnym problemem jest także brak bezpiecznego miejsca, często trudne warunki mieszkaniowe.
- Najmłodsze dzieci również potrzebują specjalistycznego wsparcia. Część z nich nie mówi w ogóle, choć są w wieku, w którym już od dłuższego czasu powinny.
- Dzieci – niezależnie od wieku, choć najbardziej młodzież – potrzebują bezpiecznej przestrzeni. A ponieważ są przeciążone zadaniami - również więcej możliwości decydowania o tym, co robić w wolnym czasie.

Najważniejsze wnioski dotyczące osób dorosłych:

- Kluczową potrzebą jest intensywna nauka języka polskiego. Znajomość języka jest kluczem do samodzielności, niezależności i poczucia bezpieczeństwa i stabilności w Polsce.
- Potrzebna jest również pomoc w poznaniu zamieszkiwanej miejscowości, tak aby zwiększyć poczucie bezpieczeństwa oraz samodzielność osób (np. topografia urzędów, placówek służby zdrowia itp.)
- Podobnie jak w polskich rodzinach, matkom i opiekunom/opiekunkom najmłodszych dzieci szczególnie trudno jest podjąć pracę z uwagi m.in. na dostęp do żłobków.
- Bardzo istotne jest wsparcie w zrozumieniu zasad polskiego rynku pracy, a także umożliwienie nostryfikacji dyplomów poświadczających zawodowe kwalifikacje.
- Rodzice są gotowi poświęcić swoje potrzeby, by zapewnić dzieciom wszystko, co niezbędne. Jednak w dłuższej perspektywie nie będą w stanie tego zrobić, jeśli nie zajmą się również własnym dobrostanem. Choć wcześniej obserwowaliśmy nieufność wobec wsparcia psychologicznego, obecnie osoby z Ukrainy same deklarują, że bardzo go potrzebują.
- Szczególna jest sytuacja osób starszych, które wydają się grupą najmniej otoczoną wsparciem.

Pobierz Raport z diagnozy potrzeb osób uciekających przed wojną w Ukrainie. **Część 2. Perspektywa społeczności ukraińskiej w Polsce.**

„Biblioteka dla wszystkich. Różni. Równi. Ważni”, to projekt umożliwiający dzieciom i młodzieży z Ukrainy i z Polski naukę, zabawę i nawiązywanie relacji. Zajęcia prowadzą biblioteki, które otrzymują wsparcie merytoryczne, finansowe, a także komputery, tablety, interaktywne roboty, zestawy muzyczne i edukacyjne. Projekt „Biblioteka dla wszystkich. Równi. Różni. Ważni” jest realizowany w partnerstwie z Save the Children International.

Kontakt: Monika Schmeichel-Zarzeczna (monika.schmeichel@frsi.org.pl)